

Veránka '99

Találkozásom Benes Józseffel

Még repültek a NATO-gépek felettünk, amikor elindultam a veránkai művésztelepre. Nehéz szívvel, mert a hadköteles férfiak akkor még nem léphették át az országhatárt, s férjemet otthon hagytam. Gyönyörű nyár eleji idő volt. Megnyúzott lelkemnek jólesett a madárzsivaj és a napfény. Háttérhangként még búgott a fülemben a sziréna hangja és az ezt követő repülőgépzúgás. Ez lenne az? Háborús traumában szenvedek? Csak nem viselt meg ennyire... Vagy csak túl nagy az ellentét az eddigi hétköznapiak és ez az ünnepi utazás között? Harmincadik életévemet sem töltöttem még be, de már túl vagyok egy hosszú háborún.

Ilyen és hasonló gondolatok kísérték a vonaton, miközben izgatottan vártam a találkozást Benes Józseffel, a veránkai művésztelep akkori vezetőjével, egy nagy legendával, akit még személyesen nem ismertem. Tolnai Ottó jóvoltából utazhattam akkor, akinek pályafutása indulásánál nagy szerepe volt gimnáziumi képzőművészet-tanárának, Benesnek.

A vonat begördült a kecskeméti megállóba. Tekintetemmel pásztázni kezdtem az állomáson várakozó arcokat. Két mosolygós arc vált ki a tömegből: Benes József és felesége, Gerle Margit arca. Rögtön tudtam, hogy jó kezekben vagyok, üzöttvad-létemnek szüksége volt a bátorító melegségre.

Vendégül láttak a Kecskemét melletti tanyájukon (amely azóta már teljesen összenőtt a várossal). Igazi művészlak volt, Margit kerámiaműhelye és Jóska grafikai műterme. Csend és nyugalom. Érezhető volt az alkotás angyalának jelenléte. Lassan kezdtem feloldódni, kinyílni, elmerülni ebben az ismerős, de rég nem tapasztalt hangulatban.

*Benes József emlékére. A fotót Klájó Adrián ötlete nyomán
Pesti Emma készítette. TAKT, Hevér-tanya, 2015*

Közben Jóska elmesélte, hogyan került át Magyarországra a hetvenes években, és hogy milyen szép, de kemény időszakot hagyott maga mögött volt hazájában. Együttérző lénye átsugárzott humorán és karizmáján.

A művésztelepre vittek, ahol már gyülekezett a festőnépség. Németországból, Angliából, Romániából, Ukrajnából, Magyarországról érkeztek a résztvevők. A hangulat gyorsan oldódott. Egy természetvédelmi terület közepén, a Veránka-szigeten voltunk elszállásolva, körülöttünk a Duna és a Gemenci-erdő. És mint nemsokára kiderült, az a milliárd szúnyog, amely makacsul követett mindenkit, aki az erdőbe merészkedett (angol konceptualista barátunk iszappal meg is festette őket).

A művésztelepen eltöltött idő felfokozott alkotói miliőben, rengeteg nevetésben, jó hangulatban telt. Nehezen tudtam munkához látni. Kisebb krízisben voltam, csak maszatoltam, kerestem a megfelelő motívumot, régen festettem már.

Kint bóklásztam az épület körül, amikor megpillantottam Jóskát, amint épp egy földre fektetett óriási papírra csapkodja a festéket. Épp így nézhetett ki Jackson Pollock is, miközben rítustáncát járta a vászon körül. Határozott mozdulatai megbabonáztak, szinte éreztem, amint az ihlet engem is hatalmába kerít. Nem tudom, hogy működik ez, de azóta csak egyszer éreztem hasonló érzést, amikor pár évre rá Pécssett témavezető tanárommal, mesteremmel, Keserü Ilonával folytattam egy bensőséges beszélgetést munkáimról.

Talán a nagy művészek közelében elindul valamilyen láthatatlan erő, amellyel segítenek kibillenni, továbbhaladni, olyan ez, mint egy gyengéd, de határozott anyai kéz, amely a botladozó kisgyermeket segíti járni tanulni. Sokszor nem kellene a szavak, csak a jelenlét.

Elindult a lavina, ömlöttek belőlem a képek, szinte önkívületi állapotban festettem. Még én is meglepődtem azon, amit láttam. Jóska elégedetten mosolygott, biztatott, hogy csak így tovább.

Esténként a vacsoránál a régi művésztelepek anekdotáit mesélte, melyeket rögtönözve kellett angolra fordítanom. Amikor elakadt a dolog, jó színészi adottsággal eljátszotta a jelenetet a hahotázó közönségnek. Folyamatos hasi izomláz gyötört bennünket a sok röhögéstől. Mennyi mindent megtudtam a régi művésztelepekről, a régi vajdasági nagy művészekről, ráadásul első kézből, eredeti előadásban...

Évekig magamban hordoztam ezt az élményt. Sokszor gondoltam arra, hogy megírom Jóskának, mennyit jelentett az az egy hét az éle-

temben, az akkori alkotói munkámban. Sőt, bármikor eszembe jut az az időszak, egyre biztosabb vagyok abban, hogy nagyon nagy változás történt akkor bennem.

Két évvel ezelőtt a sors megadta a lehetőséget, hogy megköszönjem. A Kanizsai Írótábor keretein belül Benes-kiállítás nyílt a Dobó Tihamér Képtárban. Megkértek, hogy Ninkov K. Olgával egyetemben legyünk a kiállítást követő beszélgetés moderátorai. Többek között felelevenítettem a veránkai művésztelep emlékeit, és közben megköszöntem a közönség előtt Jóskának, hogy átlendített az akkori alkotói holtponton, hosszan ecseteltem, hogy milyen nagy hatással volt akkor rám.

Csodálkozva nézett, és azt kérdezte: „Hát miért nem mondtad ezt eddig el?”

Én pedig boldogan, hogy ezt most mindenki hallhatja: „Mert nem volt rá eddig alkalmam!”

És most ismét mosolygok, ahogy ezeket a sorokat írom, mert a sors ismét megadta, hogy emlékezzek Benes Jóskára.

Utoljára tavaly nyáron váltottunk levelet, amikor meghívott a zentai művésztelepre. Ő engem választott, mint „fiatal” festőt, legyek résztvevője az *Erőt Kölcsonzók* nevet viselő jubiláris szimpóziumnak. Sajnos, a művésztelepre már betegsége miatt nem tudott eljönni, de a mai napig is erőt kölcsönöz a munkámhoz.

Köszönöm, Benes Jóska, hogy ismerhettelek, igazi nagy Mester voltál!